

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Art. I. De vitiis oppositis prudentiæ, & virtutibus ipsi annexis

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

mas hic quæst. 168. art. 2. quod sicut homo indiget corporali quiete ad corporis refocillationem, quia non potest continû laborare, propter limitationem suæ virtutis; ita ex parte animæ eget similiter quiete, & honesta relaxatione à labore; quia etiam virtus animæ est limitata, & determinatis actionibus proportionata; ideoque quando extra modum suum in aliquas operationes intellectuales se extendit, laborat & fatigatur; præsertim cum illæ operationes à viribus sensitivis & corporalibus organis dependeant. Unde Statius 4. Syl.

*Nostra satisfacit,
Laxaturque chelys; vires infingat, alique
Tetepesiva quies, major post otia virtus.*

Idipsum declarat Seneca Epist. 58. comparatione celatoris, oculos fatigatos aspectu viriditatis smaragdi pascentis ac recreantis: & Nazianzenus exemplo Venatorum aut Musicorum, qui solent chordas quieti tradere, easque remittere, ne rumpantur. Eodem exemplo usus est S. Joannes Evangelista, ut refertur in collationibus Patrum, collat. 24. cap. 21. ubi legitur quod B. Joannes Evangelista, cum quidam scandalizarentur, quod eum cum Discipulis suis ludentem invenirent, dicitur mandasse ut eorum qui arcum gerebat, ut sagittam traheret. Quod cum pluries fecisset, quasi vix, utrum hoc continû facere posset; qui respondit quod si hoc continû faceret, arcus frangeretur: Unde B. Joannes subintulit, quod similiter animus hominis frangeretur, si nunquam à sua intentione relaxaretur. Perspicuum igitur est, quietem, & honestam relaxationem à labore, quæ fit per jocos, vel ludos, infirmitati nostræ atque fragilitati interdum esse necessariam, subindeque aliquam requiri virtutem, quæ mensuram & modum in jocis & ludis ponat, & quantitatem ac modum honestæ recreationis præscribat. Hæc autem moderatio in joco & ludo, actionibusque ludicris, fit per virtutem quæ vocatur *Eutrapelia*, id est virtus quæ in ludicris decorum servat, quæque ludo & jocis modum imponit. Unde Plutarchus observ. 2. sympos. quæst. 1. bellè annotavit, jocos sales appellari, nempe quod ut sale condiuntur cibi, sic jocis ac ludo oblectandus sit animus, non tamen nisi ea quæ par est moderatione; sicut sal usurpatur ut condimentum, non ut cibus.

33 Ultima species modestiæ vocatur modestia cultûs, seu exterioris apparatus, quæ ex D. Thoma hic quæst. 169. art. 1. potest sic definiri: *Modestia cultûs est virtus, quæ in corporis cultu, rerumque externarum apparatu, mensuram rationis ac modum servat.* Sicut enim motus & gestus corporis possunt benè & malè disponi, ob idque opus fuit virtute, quæ in illis modum rationis constitueret: ita in externo rerum usu, prout ad cultum & ornatum corporis, externumque apparatus domûs, lecti, famulorum, & similibus spectat, potest esse excessus & defectus, ad cuius proinde debitam moderationem necessaria est aliqua virtus, quæ omnia prædicta juxta præscriptum rationis disponat, & hanc vocamus modestiam cultûs, seu exterioris apparatus.

34 Hanc modestiam præsertim mulieribus valde commendant Apostolorum Principes. Petrus enim Epist. 1. cap. 3. de mulieribus Christianis sic loquitur: *Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum cultus: sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu*

A Dei locuples. Sic enim aliquando & sanctæ mulieres nabant se, subjectæ propriis viris. Paulus verò 1. ad Timoth. 2. Mulieres (inquit) in habitu ornato, cum verecundia & sobrietate (id est convenienti moderatione) ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste pretiosa, sed quod dant mulieres promittentes pietatem per bona opera.

His adjungo Tertullianum & Augustinum. Ille enim in libro de velandis virginibus, sic exalloquitur: *Vestite vos serico probitatis, hyssino sanctitatis, purpurâ pudicitie. Taliter pigmentate, dum habebitis amatorem. Ille verò Epist. 73. ad Polidum: Verus, inquit, ornatus Christianorum, non tantum nullus fucus mendax, verum ne auri quidem, vestisque pompa, sed mores boni sunt.*

DISPUTATIO VII.

De vitiis oppositis virtutibus Cardinalium.

Cum eadem sit doctrina contrariorum, & opposita juxta se posita magis reliceantur virtutum, quas articulis præcedentibus descripsimus splendor magis eniteat, de vitiis ipsis oppositis, breviter hic differendum esse censuimus.

ARTICULUS PRIMUS.

De vitiis oppositis prudentiæ, & virtutibus ipsi annexis.

PRudentiæ, & virtutibus ipsi annexis, aliqua vitia opponuntur per defectum, & alia per excessum. Primò ipsi opponitur imprudentia, quæ in quatuor species dividitur, nempe præcipationem, quæ adversatur rectitudini consilii, atque adeo eubulæ; inconsiderationem, quæ opponitur rectitudini judicii, subindeque inveni & gnome; inconstantiam, & negligentiam, quæ opponuntur rectitudini & efficacitati imperii, ac proinde ipsi prudentiæ immediatè, cum illa præceptiva sit, & proprius ejus actus, imperium, ut disp. 1. art. 1. diximus.

Per excessum ipsi opponuntur ea vitia, quæ falsam imaginem prudentiæ & sagacitatis præferunt, ut prudentia carnis, quæ quis vivit & sapit secundum carnem, rectèque judicat secundum illam, id est secundum motus, & instinctus naturæ corruptæ, ad bona carnalia & temporalia, cum affectu qui vehementem illorum affectionem sequi solet. Astutia, quæ quis novit modos occultos ad alios fallendos. Dolus, qui est astutia executio, sive fiat per verba, sive per facta. Fraus, quæ magis pertinet ad executionem astutia, secundum quod fit per facta, ut quando mensura est minor justo, vel moneta adulterina. Sollicitudo nimia temporalium, quæ est nimia occupatio in illis acquirendis, aut conservandis, proveniens ex inordinato amore habendi, vel timore amittendi. Et sollicitudo nimia futurorum, præsertim cum anxietate, & parvâ fiducia divinæ providentiæ. De quibus omnibus disserit S. Thomas hic qu. 55.

Præterea sunt aliqua vitia, quæ indirectè sive obliquè contrariantur prudentiæ, quia nimium causis & adjumentis ejus opponuntur. Sicut enim ad prudenter judicandum multum juvant memo-

memoria praeceptorum, intelligentia, docilitas, A
solertia live sagacitas, praevision futurorum, bo-
na ratioinatio, circumspicio, cautio & atten-
tio, ac diligens studium recte iudicandi, & alia
quae disp. 1. art. 2. enumeravimus: sic est contra-
quae plurimum obliunt oblivio, praecipitatio,
inconsideratio, hebetudo, negligentia, & alia
superioribus perfectionibus opposita. De qui-
bus S. Doctor hic qu. 53. & 54.

ARTICULUS II.

De vitiis oppositis iustitia strictè sumpta.

Habet hoc speciale iustitia strictè sumpta, B
quod nullum adversatur ei vitium per ex-
cessum, sed tantum per defectum, ut docet D.
Thomas quæst. de virtutibus art. 13. ad 12. ubi
inquit: *Alia virtutes morales sunt inter duo vitia,*
non autem iustitia, quia tamen medium in propria ma-
teria tenet, quod per se pertinet ad virtutem. Et in 3.
dist. 33. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 1. ad 5. Non o-
portet (inquit) quod iustitia habetur sit medium inter
duos vicia, ut in 5. Ethic. dicitur, sed quod medium
attingat in materia sua. Ratio etiam id suadet:
Nam contra iustitiam nunquam peccatur, red-
dendo alteri plusquam debetur, sed auferendo
ab eo quod suum est, aut non reddendo quod ei
debetur, vel minus reddendo quam debeat; C
quod totum ad defectum & non ad excessum
pertinet: Ergo nequit in hac materia reperiri
vitium per excessum à iustitia, sed tantum per
defectum.

Iustitia ergo legali contrariatur solum lega-
lis iniquitas, quae illegalitas dici potest. Vitium
verò oppositum iustitiae distributivæ est accep-
tio personarum, quando scilicet distribuens bo-
na communia partibus communitatis, non at-
tendit præcisè merita, aut indigentiam unius-
cuiusque, sed ipsam personarum rationem; ac proin-
de distribuit, non secundum merita personarum,
sed affectum ad ipsas personas accipit pro men-
sura distributionis. Iustitiae autem commutati-
vae contrariantur omnia illa vitia vel peccata, D
quae inferunt proximo nocumentum; sive in vi-
ta, sicut homicidium; sive in honore, ut contu-
melia, convitium, improprium; sive in bonis
externis, ut factum, rapina, fraus, usura, & simi-
lia. De quibus S. Doctor hic à qu. 64. usque ad 78.

ARTICULUS III.

*De vitiis oppositis religioni, quae est prima pars
potentialis iustitiae.*

Ubi opponuntur vitia religioni, unum per
excessum, aliud per defectum. Primum est
superstitio, quae dicitur opponi religioni per ex-
cessum, non quod plus veri cultus Deo tribuat
quam ipsi debetur (repugnat enim Deum posse
nimis coli, vel majori cultu quam ipsi debeatur;
qui potius quicumque ipsi potest à nobis exhi-
beri, est infinitè minor ipsius Majestate, juxta il-
lud Eccl. 43. *Glorificantes Deum quantumcumque
potueritis, supervalebit adhuc*) sed quia excedit in
modo colendi, adhibendo aliquid ad ejus cul-
tum, quod non convenit, vel quia falsum aut
superfluum cultum confingit. Dupliciter au-
tem contingit excessus in cultu religioso, nimi-
rum vel deferendo hunc cultum cui non con-

Tom. IV.

gruit; & hic modus superstitionis vocatur su-
perstitio ex parte rei cultae, dividiturque in tres
species, idololatriam, divinationem, & observa-
tionem, sub qua magia comprehenditur: vel se-
cundo colendo quidem verum Numen, sed mo-
do disconvenienti, ut si quis velit nunc Deum
colere caeremoniis & sacrificiis Judaicis, per
eum reprobatis. Et hic modus superstitionis ap-
pellatur superstitio cultus incongrui; & subdivi-
ditur in superstitionem falsi cultus, & in super-
stitionem cultus superflui. Cultus vocatur fal-
sus, vel quia continet falsam aliquam significa-
tionem, ut caeremonia Judaica, si nunc usurpon-
tur ad significandum Messiam esse venturum;
vel quia simulat verum cultum, ut si quis fictis
miraculis velit honorem Dei promovere; vel
praetextu colendi Deum, mutet substantiam sa-
cramentorum, aut sacrificium celebret aliter
quam Christus instituit, falsumque sacrificium
loco veri substituit. Dicitur verò superfluum,
quando ponitur religio in quibusdam ineptis &
inutilibus, atque ab Ecclesiae more discrepanti-
bus, licet aliqui mendacium & falsum non si-
gnificent. Quo vitio solent praecipue rustici &
idiorum laborare, quando suam devotionem, præ-
ter Ecclesiae morem receptam, in certo numero
precum, candelarum, stacionum, girationum, &
similium constituunt; ita ut existiment nihil
fieri, si numerus ille deficiat aut excedat. Utrum-
que vitium Christus reprehendit Joan. 4. cum
dixit: *Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in
spiritu & veritate oportet adorare.* Falsus enim cul-
tus opponitur veritati, superfluum autem spiri-
tus, quia externis rebus solum insistens, nihil ad
cultum internum proficit.

Alterum vitium oppositum religioni per de-
fectum dicitur irreligiositas, & continet hæc
quinque: sacrilegium, quo vis aliqua & injuria
infertur rebus, aut personis, Deo ejusve cultui
consecratis, tentationem Dei, quando quis abs-
que justa causa aliquid facit, vel dicit ad capien-
dum experimentum divinae potentiae, sapientiae,
iustitiae, misericordiae &c. perjurium, quod est
dictum humanum, falsum in se, vel jurantis o-
pinione, iurejurando asseveratum: simoniam,
per quam res sacrae sine vi indignè tractantur,
committendo illas rebus temporalibus: infide-
litate, quae frangit fidem Deo in voto promif-
sam: & blasphemiam, per quam derogatur di-
vinæ excellentiae & sanctitati.

ARTICULUS IV.

*De vitiis oppositis aliis partibus poten-
tialibus iustitiae.*

Aliæ partes potentiales iustitiae sunt pœni-
tentia, pietas, observantia, obedientia, gra-
tutudo, vindicativa, veritas, amicitia, & liberali-
tas, de quibus disputatione quartâ differimus.

Vitium oppositum pœnitentiae per defectum,
est impœnitentia. Si quod verò opponitur illi
per excessum, est innominatum, vel pœnitentia
indiscreta dici potest.

Pietati per defectum contrariatur impietas &
strictè sumpta (in lata enim acceptione impie-
tas dicitur quodcumque peccatum mortale, &
impius quicumque mortaliter peccans.) Per ex-
cessum verò nimis & inordinatus amor pa-
rentum & consanguineorum ipsi opponitur.

Ccc 2

Dd.